

Socijalno uključivanje kroz volontiranje

Hrvatski savez udruga invalida rada
Nataša Franić, dipl. prof. soc. i phil.

Volontiranje

- ▶ Volontiranje je dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za zajedničku dobrobit, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje.
- ▶ Brojna istraživanja provedena o volontiranju potvrđuju da je volonterski rad obostrano koristan, i onima kojima se pomaže i onima koji pomažu.
- ▶ Volontiranjem ljudi dobrovoljno ulažu svoje vrijeme, znanje i vještine bez očekivanja materijalne koristi ponukani različitim motivima.
- ▶ Volonteri se međusobno razlikuju po motivima, ali isto tako i motivi se razlikuju kod iste osobe ovisno o uključenosti u različite volonterske aktivnosti.

Zašto ljudi volontiraju?

- ▶ Motive volontiranja istražuju psiholozi i socijalni psiholozi.

Kroz funkcionalni pristup razumijevanje i procijenjivanje motiva volontiranja istraživali su: E.G. Clary, M. Snyder, R. D. Ridge, J. Copeland, A.A. Stukas, J. Haugen i P. Miene (1998.),

te su u svome radu Understanding and assessing the motivations of volunteers: a functional approach naveli:

6 funkcija volontiranja

koje istovremeno odražavaju različite motive volontiranja.

Šest funkcija volontiranja

- ▶ Prva funkcija je **vrijednosna funkcija**, odnosi se na brigu za druge i doprinos zajednici. Često volonteri kao glavni razlog volontiranja navode želju da pomognu drugima.
- ▶ Druga funkcija je **učenje i razumijevanje**. Volontiranje omogućava ljudima učenje i praktičnu primjenu vještina i sposobnosti.
- ▶ Treća funkcija vezana je uz **razvoj karijere**. Volontiranje može povećati šanse za zapošljavanje zbog stjecanja radnog iskustva ali i zbog mogućnosti upoznavanja važnih ljudi.
- ▶ Četvrta je **društvena funkcija** koja se odnosi na težnju prilagodbe okolini u kojoj se živi. Neki se ljudi uključuju u volontiranje prvenstveno jer to čine ljudi oko njih.
- ▶ Peta funkcija je **zaštitna ili samozaštitna**. Neki ljudi volontiraju da bi suzbili osjećaj krivnje jer u životu imaju više sreće od drugih ili da bi pobjegli od vlastitih problema.
- ▶ Šesta funkcija **samorazvoj** uključuje povećanje samopoštovanja i samopouzdanja. Istraživački rad Kinga, Waldera i Paveya proveden 1970. pokazao je da su nakon volontiranja u psihijatrijskim institucijama ljudi promijenili odnos prema sebi u pozitivnom smislu porastom samopoštovanja i prihvaćanja sebe.

Volontiranje u starijoj životnoj dobi

- ▶ Stanovništvo EU-a stari. Tendencije su prema povećanju udjela starijih osoba u stanovništvu. Udio osoba starijih od 65 godina također je porastao s 16,2% na 21,3% na razini Europske unije, a predviđa se da će do 2070. u toj dobnoj skupini biti 30 % stanovništva.
- ▶ Ako uzmemo u obzir skupinu u dobi od 80 godina i više, njezin je udio 2023. iznosio 6 %, dok je 2003. iznosio 3,7 %, što znači da se u tom razdoblju gotovo udvostručio. Udio građana starijih od 80 godina trebao bi se više no udvostručiti te se očekuje da će do 2070. dosegnuti 13 %.
- ▶ U RH nastavlja se kontinuirano starenje stanovništva. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2021. godini prosječna starost stanovništva Republike Hrvatske iznosila je 44,3 godine (muškarci 42,5 godine, žene 45,9 godina), što Hrvatsku svrstava među najstarije nacije Europe. Prema istim podacima, u Hrvatskoj udio stanovništva u dobi od 65 i više godina iznosi 22,35% te 5,53% starijih od 80 godina.
- ▶ Udio osoba starijih od 65 godina u konstantnom je porastu, a posljedice starenja stanovništva odražavaju se na socijalnom, ekonomskom, kulturnom i političkom nivou. Vidljive su značajne promjene u mirovinskom sustavu, zdravstvenom sustavu i sustavu socijalne zaštite stoga je nužan razvoj novih modela izvaninstitucionalnih oblika skrbi za starije osobe.

Volontiranje u starijoj životnoj dobi

- ▶ Volontiranje starijih osoba postaje značajan oblik aktivnog starenja čime se smanjuje socijalna isključenost koja predstavlja rizik za stariju populaciju. Sve je veći broj starijih osoba uključenih u volontiranje.
- ▶ Hrvatski savez udruga invalida rada obuhvaća 30 udruga u čijem članstvu prevladava starija populacija. Aktivni članovi udruga volontiraju motivirani altruizmom, željom za pomaganjem drugima i predstavljaju posebnu skupinu volontera jer svojim iskustvom i znanjem pomažu napretku udruga odnosno organizacija u koje su uključeni te doprinose dobrobiti zajednice i društva, a ujedno svojim angažmanom utječu i na vlastitu dobrobit i kvalitetu života.
- ▶ Udruga invalida rada Zagreba: primjer izložba „Možemo zajedno”23.11.2020. u prostoru Hrvatskog saveza udruga invalida rada koja predstavlja volontere UIR Zagreba kako pružaju pomoć i podršku članovima/korisnicima za vrijeme pandemije Covid 19.

Volontiranje u starijoj životnoj dobi

- ▶ Volontiranje predstavlja jedan oblik socijalnog uključivanja i integracije jer doprinosi pojačanom sudjelovanju građana u društvenom životu, pomaže stvaranju lokalnih mreža te stvara osjećaj odgovornosti za rješavanje problema koji postoje u zajednicama.
- ▶ Volontersko djelovanje doprinosi stvaranju pozitivnih promjena u društvu neovisno o nacionalnosti, religiji, dobi i socioekonomskom statusu.
- ▶ Volontiranje je uzajamni proces davanja i primanja.
- ▶ Volontiranjem uz pregršt pozitivne energije i dobrih osjećaja, prolazite kroz proces učenja, primjene znanja i vještina koje posjedujete, ali i otkrivanja talenata za koje niste ni znali da imate.

Motivi volontiranja osoba starije životne dobi

- ▶ Istraživanja pokazuju da osobe koje su volontirale u mladosti najčešće volontiraju i u starijoj životnoj dobi.
- ▶ Osobe starije životne dobi najčešće volontiraju zbog pomoći drugima i osobnog zadovoljstva.
- ▶ - volontiranje vide kao prigodu za učiniti nešto dobro za društvo odnosno glavni motiv je želja učiniti socijalne probleme vidljivima
- ▶ - volontiranjem žele sudjelovati u društvenim aktivnostima kao aktivni članovi jer na taj način osjećaju da su ukorak s vremenom
- ▶ - volontiranje je prigoda za nastavak stjecanja znanja i novih vještina, širenje iskustva, prilagodba i suočavanje s novim društvenim promjenama uzrokovanim tehnološkim razvojem
- ▶ - volontiranje često predstavlja zamjenu za rad nakon odlaska u mirovinu pa mnoge osobe starije životne dobi počinju volontirati odlaskom u mirovinu, povećava osjećaj vlastite vrijednosti i samopoštovanje, dobro utječe na psihičko i fizičko zdravlje
- ▶ - gubitak bliskih osoba potiče na volontiranje, osobe vide utjehu u svojoj lokalnoj zajednici koja im omogućava da volontiranjem pomaknu fokus sa svoje tuge i brige te pomažući drugima osjete sreću zbog toga

Učinci volontiranja osoba starije životne dobi na zajednicu

- ▶ stvaranje socijalnog kapitala,
- ▶ doprinose zajednici svojim bogatim iskustvom zahvaljujući kojemu su u mogućnosti razumjeti probleme drugih ljudi,
- ▶ doprinose zajednici svojim vještinama i znanjem stečenim tijekom života

Učinci volontiranja na osobe starije životne dobi

- ▶ proširenje socijalne mreže razvijanjem novih prijateljskih odnosa s drugim volonterima i s osobama kojima pomažu,
- ▶ smanjivanje rizika od socijalne isključenosti, posebno važno za ljude koji se osjećaju izolirano i usamljeno,
- ▶ utječe pozitivno na psihičko i fizičko zdravlje, smanjuje depresiju,
- ▶ utječe pozitivno na doživljaj vlastite korisnosti pomaganjem drugima, povećan osjećaja da su nekome potrebni,
- ▶ uključivanje u nove oblike edukacija i treninga u okviru volontiranja čime se razvijaju nove vještine,
- ▶ spoznaja da svoje novostečene kompetencije mogu upotrijebiti unatoč godinama, lošijem zdravlju ili drugim individualnim preprekama,
- ▶ jačanje samopouzdanja i samopoštovanja, posebno bitno za osobe koje su tijekom cijelog života bile marginalizirane zbog obrazovanja, invaliditeta, nacionalnosti ili nečeg drugog,
- ▶ pozitivan utjecaj na svijest da pružanjem pomoći mogu mijenjati stvari i doprinijeti zajednici, pojačava se osjećaj korisnosti

Prepreke volontiranju u starijoj životnoj dobi

- ▶ zdravstvene prepreke,
 - ▶ prepreke s mobilnošću: poteškoće s putovanjima, udaljenost područja volontiranja, mogućnost volontiranja više se pruža zdravim i pokretnim osobama starije životne dobi u odnosu na slabo pokretne ili nepokretne,
 - ▶ stavovi starijih ljudi, nedostatak povjerenja i samopouzdanja u vlastite sposobnosti,
 - ▶ siromaštvo koje primorava na što duži ostanak u svijetu rada,
 - ▶ nedostupnost informacija i nedovoljna upućenost u mogućnosti volontiranja
- ▶ Vrlo je važno definirati prepreke kako bi se mogle poduzeti mjere za njihovo ublažavanje ili potpuno uklanjanje.

Međunarodna iskustva vezana za volontiranje u starijoj životnoj dobi

- ▶ U SAD-u postoji Nacionalna politika volonterstva u starijoj životnoj dobi koja se primjenjuje i razvija zadnjih 50-ak godina. SAD kulturu volontiranja doživljava kao vraćanje duga zajednici. Nastavni model aktivnog učenja primjenjuje se kao učenje djelovanjem u zajednici a cilj mu je razvijanje društvene odgovornosti kod učenika i studenata.
- ▶ Australijski zavod za statistiku navodi da vrijeme provedeno u volontiranju raste s godinama života. Osobe u dobi od 65 do 74 godine provedu tjedno 2,5 sata volontirajući uglavnom u području zdravstvene zaštite, socijalne skrbi i zaštiti djece dok cjelokupna populacija tjedno provede 1,4 sata. U Australiji postotak volontera u dobi od 65 do 74 godine je 16%. Nakon 75 godine života broj volontera se smanjuje i iznosi 4%.

Međunarodna iskustva vezana za volontiranje u starijoj životnoj dobi

- ▶ U Europi najviše volontera broje Austrija, Nizozemska, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo gdje volontira više od 40% odrasle populacije.
- ▶ U Danskoj, Finskoj, Luksemburgu i Njemačkoj volontira između 30% i 39% odrasle populacije.
- ▶ U Estoniji, Latviji i Francuskoj prosječan udio volontera je između 20% i 29%.
- ▶ Relativno nisku stopu volontera imaju Belgija, Češka, Irska, Malta, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija i Španjolska gdje volontira između 10% i 19% odraslog stanovništva.
- ▶ Bugarska, Grčka, Italija i Latvija imaju manje od 10% volontera.
- ▶ Europska zaklada za poboljšanje radnih i životnih uvjeta u svome Izvješću navodi da je 28% volontera u dobi između 50 i 64 godine, 30% volontera je u dobi između 65 i 74, a 20% volontera ima više od 75 godina. (Volunteering by older people in EU, 2011 (20.06.2011)
<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1134.htm>
(21.07.2014).

Međunarodna iskustva vezana za volontiranje u starijoj životnoj dobi

- ▶ Njemačka vlada je 2010. godine odobrila Nacionalnu strategiju za promoviranje volontiranja implementirajući nacionalne volonterske servise za sve generacije. Njemačka politika popularizira ideju aktivnog starenja ističući vještine i kompetencije starijih osoba čime se bori protiv negativnih demografskih promjena. Ujedno promovira i volontiranje starijih osoba.
- ▶ Francuska bilježi rast volontiranja s porastom godina. Najveći broj volontera, njih 39,9 % je u dobi od 64 do 70 godina u području kulture, zabave i pomoćnim aktivnostima. Volonteri u dobnoj skupini iznad 75 godina aktivni su u području pomaganja drugim starijim osobama i čine 27,6% volontera.
- ▶ Talijanska socijalna politika počela je 90ih godina prošlog stoljeća prepoznavati slobodno vrijeme umirovljenika kao mogućnost pojačavanja volonterskog sektora. U području socijalnih usluga 50% volontera su u dobi iznad 55 godina. Broj starijih volontera konstantno raste. Na regionalnom nivou osnovani su servisi za starije osobe koji uključuju osobe iznad 60 godina. Servisi ohrabruju i potiču starije osobe na aktivno sudjelovanje u različitim aktivnostima od transportnih servisa, supervizije u školama i muzejima, njegovanje i čuvanje djece i starijih osoba, mentoriranje.

Volontiranje u starijoj životnoj dobi

- ▶ Značajnu ulogu u poticanju volonterskog rada i njegove zakonske i institucionalne regulacije imaju inicijative i preporuke nadnacionalnih institucija poput Organizacije Ujedinjenih Naroda i Europska unija.
- ▶ Vijeće Europe je 1994. godine predložilo državama članicama da spriječe socijalnu isključenost starijih osoba promicanjem njihove socijalne integracije kroz volonterstvo kao način borbe protiv socijalne isključenosti.

Volonterstvo u Hrvatskoj

- ▶ U Hrvatskoj promicanje volonterstva počinje osnivanjem Nacionalnog odbora za razvoj volonterstva koji je 2001. godine započeo s izradom nacрта prijedloga Zakona o volonterstvu. Zakon o volonterstvu usvojen je 2007. godine, a u ožujku 2013. godine na snagu je stupio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o volonterstvu, te nove izmjene 2021. godine. Nacionalni odbor za razvoj volonterstva donio je 2008. godine Etički kodeks volonterstva kojim se promiču najviše vrednote ustavnog poretka RH. Etički kodeks volonterstva sadrži vrijednosti, načela i norme kojima se usmjerava proces organiziranog uključivanja volontera u aktivnosti.
- ▶ Državna nagrada za volontiranje dodjeljuje se od 2007. godine i najviše je priznanje koje Republika Hrvatska dodjeljuje za volontiranje i doprinos promicanju volonterstva.
- ▶ U Republici Hrvatskoj djeluju 4 regionalna volonterska centra: Volonterski centar Osijek, Volonterski centar Rijeka (SMART), Volonterski centar Split (Udruga MI) i Volonterski centar Zagreb s ciljem promoviranja volonterskog rada u Republici Hrvatskoj i upoznavanja građana s mogućnostima volontiranja u stranim zemljama.
- ▶ Hrvatski centar za razvoj volonterstva - volonterski centar je organizacija civilnog društva koja djeluje na razvoju volonterstva i provodi aktivnosti na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Volonterstvo u Hrvatskoj

- ▶ *Od početka 2009. godine na portalu www.vcz.hr pokrenuta je VCZ online volonterska burza namijenjena bržem i lakšem povezivanju volontera s volonterskim aktivnostima različitih organizatora volontiranja. Neprofitne organizacije koje djeluju kao organizatori volontiranja objavljuju aktivnosti za koje im treba volonterska podrška, a volonteri dobivaju informacije sukladno svojim interesima te se online prijavljuju na željene volonterske aktivnosti.*
- ▶ *Online platformom za volontiranje kreira se svojevrsna volonterska zajednica koja povezuje i razmjenjuje znanja, vještine i informacije o volontiranju. Od pokretanja bivše online platforme registrirano je i objavljeno sve do kraja 2021. godine (uključujući podatke iz Volonteke): 19.898 volontera; 944 organizatora volontiranja; 2.862 lokalnih volonterskih aktivnosti. (Izvještaj o radu za 2021. godinu Volonterskog centra Zagreb)*
- ▶ U 2023. godini u rad VCZ-a bilo je uključeno 354 volonterki i volontera.

Zaključak

- ▶ Činjenica je da volontiranje pridonosi socijalnom kapitalu i jačanju međugeneracijske solidarnost stoga je vrlo bitno promicati pozitivne aspekte volontiranja i jačati svijest o njegovom značaju.
- ▶ Također, vrlo je bitno povećati vidljivost i prepoznatljivost vrijednosti volonterskoga rada putem medija, ističući primjere dobre prakse.
- ▶ Kontinuirano razvijati i osmišljavati kvalitetne volonterske programe koji će odgovarati različitim motivacijama i interesima raznih kategorija stanovništva.
- ▶ Uključivanjem starijih osoba u volonterske aktivnosti prevenira se socijalna isključenost i potiče aktivno sudjelovanje osoba starije životne dobi u životu zajednice.
- ▶ Uključivanjem u volonterske aktivnosti zajedno pridonosimo izgradnji boljeg, humanijeg i solidarnijeg društva.

Literatura

- ▶ Zakon o volonterstvu, NN 58/7, 22/13, 84/21
- ▶ Volonterski centar Zagreb, *Izvještaj o radu za 2021. godinu*
- ▶ Volonterski centar Zagreb, *Izvještaj o radu za 2023. godinu*
- ▶ Gordana Dujmović i Silvija Rusac, *Volontiranje u starijoj životnoj dobi*, 2014.
- ▶ Dkolektiv - Radius V projekt, *Program istraživanja i razvoja volonterstva, Rezultati istraživanja volonterstva u Republici Hrvatskoj*, 2023.

Volontiranje u starijoj životnoj dobi

„Nismo svi stvoreni da radimo velike stvari. Ali zato možemo raditi male stvari s puno ljubavi.”

Majka Tereza

HVALA NA PAŽNJI!